

TERKEDİLEN TOPRAKLAR

Cenk Yaltırak

Yazılarımızda iki yıldır sürekli olarak Kemalizm ve ideolojik çerçevesi içinde tartışmaya çalıştık. Ülkemizin sorunlarına çözüm olacak bir çerçeveye M.K. Atatürk'ün eleştirel akılla ulaştığını vurguladık. Bu eleştirel akla ulaşmasında Osmanlı topraklarında birçok gerçeğe yüzleşmesinin önemli bir payı vardır. Bu nedenle vatan topraklarının, her zaman önemli dersleri - görebiliyorsanız- size vereceğini düşünürüm. Bu yazıda söz konusu olan ilimizin ve sınırları dahilindeki iki ilçemizin adını vermeyeceğim, mesleğim gereği gezdiğim köyler ve o köylerin uğradığı değişimin boyutlarını ilk gidiş tarihim olan 1991 yılı ile son gidiş tarihim olan 1998 yılını karşılaştırarak anlatmak istiyorum.

1991 yılında İskoçya'da Edinburgh Üniversitesi'nde doktora yapan bir öğrenciye arazide rehberlik ve yardımcılık yapmak üzere 70 gün süreyle B ilimizin E ilçesine gitmiştim. Lisans eğitimimde öğrenciliğimin son yılı olduğu için hocam bilgimin ve görgümün artması amacıyla B ilimizde E ilçesinde bulunan jeolojik olarak oldukça öğretici bir saha olan K.dağlarına gönderdiğinde oldukça sevinmiştim. Ayrıca kısa süreli olarak Anadolu'da gittiğim yerlerde o çevreleri gözleyecek kadar kalmamıştım. Memleketin bu köşesinde kalacağım bu süre içinde K. dağları silsilesi etrafında gezecek, hem mesleğimi ilerletecek, hem de hep bölük pörçük bildiğimiz köy ve köylü ile tanışacaktım. Araştırma alanı olan K. dağlarının denizden yüksekliği 1700 m idi, bu dağların eteklerinde bulunan geniş ovalarda tarım ve Z.ağaçları bulunuyordu. Bu kesimlerde yer alan köylerin asfalt olan kara yoluna yakın olmaları zenginleşmelerine yol açmıştı. Diğer yandan bölgede doğuya gidildikçe bitki örtüsü ve ormanın zayıfladığı kıraç ve dağlık bir arazi bulunuyordu diğer köyler bulunuyordu. Söz konusu olacak köyler K.dağlarının doğu eteklerinde yer alan bu köylerdir. İlk söz edeceğim üç köy E ilçesinin doğusunda yer alan denizden ve bağlı bulundukları ilçeden yüksekliği yaklaşık 400 m olan köylerdir. Manastır, Halılar ve Aşağı mahalle köyleri. Bu üç köyün birbirine olan uzaklıkları birkaç kilometredir. Hemen altlarından akan adaçayına rağmen suları yazın akan çeşmeleri yoktur. Tarım yapmak olanağı kısıtlı olduğu için hayvancılıkla geçinen halk bölgede birkaç on yılda farkında olmadan bir yandan kaçak kesim bir yandan keçileri ile çevresindeki ormanı da tüketmiştir*. İşte bu köylerde bulunan tek sınıflı köy ilkokullarında köyün neredeyse sadece erkek çocukları okur. Köy öğretmenleri köy okulu lojmanında kalmak yerine arabalarıyla merkez ilçeye geri döner. Köy yolu en yakın asfalta 10 km kadardır. Küçük çocukların çoğunun ayağında ayakkabı olmadığı gibi elbiseleri paramparçadır. İşte bu köylere gittiğimiz bir gün Manastır köyünü geçerek yaklaşık 3 km uzakta denizden 700 m yüksekliğinde ancak eşek sırtında gidilebilen bir köye daha gitmiştim Manastır'da ilkokul, köy çeşmesi ve elektirik vardı. Bu köyde ise hiçbirisi yoktu. Köy neredeyse terk edilmişti. Köpeklerin açlıktan kemikleri sayılıyordu. Manastır ve diğer köylerdeki sefalet bu köyün yanında hiçti. Köyü geçip yanındaki tepeye doğru tırmandık. Birden bir balta sesi duydum biri ağaç kesiyordu. Arkadaşım incelemesini yaparken ben de köyün durumu hakkında bilgi almak için balta sesine doğru ilerledim ve seslendim. Balta sustu dakikalarca ses çıkmadı. ağaçların oynadığı tarafa doğru yönelince birinin eğilip saklandığını gördüm, olasılıkla korkmuştu. Yaklaştığım zaman gökgözlü bembeyaz saç ve sakalıyla bir dedenin gizlendiğini gördüm. Hayrola dede dediğimde ağlamaya başladı. Şaşırmıştım, kolundan tutum birşey mi oldu diye sordum. cevap vermiyordu. Sonra arazi kıyafetimin resmi bir görevliye benzediğini hatırladım ve korkma dede ben ormancı değilim dedim. Oldukça ilginç bir lehçeyle imdi sen bağa ceza kesmecen mi diye sordu. Anladım ki ormanda ağaç keserken yakalandığını zannetmişti. Biraz önce gördüğümüz boş köydendi 79 yaşındaydı babasını Çanakkele'de yitirmiş, bulunduğu bölgeyi işgal eden düşmana karşı çocuk yaşta çete savaşına katılmıştı. Bölge işgalden kurtulunca da köyüne dönmüştü. Uğruna savaştığı topraklarda yetişen bir ağacı, evlatlarının bile terk ettiği bu köyde yaşlı karısını ve kendisini ısıtmak için kestiği için ağlıyordu. Zannederim hepimiz bu köyü unutmuştuk . yerden 1 m kadar yüksek ve çalidan örülü çatılı taş evler yıkılmış, bir zamanlar yüzlerle ifade edilen nüfustan geriye birkaç kocamış ihtiyardan başkası kalmamıştı. Neden gittiler diye sorduğumda devlet okul, yol ve elektirik getirmedeğinden dedi. İşimiz bitip dönerken Manastır köyünde evlerin önündeki kadınlar hayretle arabayı kullanan Elizabeth'e bakıyor bir yandan da arkalarını bize dönüyorlardı. 1998 yılında tekrara bu köye manzaranın değiştiğini umarak gittim. Bu sefer yol köye kadar asfalttı. Köy öğretmeni yine köyde kalmıyordu. Sular yine akımıyordu. Yukarıdaki eski köye gittiğimde dede ve ninenin evi yıkılmıştı. Köyde hiç kimse yoktu. Köy boşaltılmıştı.

Manastır köyünden konuştuğumu bir genç Manastır köyünün gençlerinin artık köyde yaşamak istemediğini aşağıdaki ilçeye göçmek istediklerini orda gündelikçilik yaptıklarını anlattı. Manastır'da da aynı eski köyün yok olma süreci başlamıştı. İnsanlar dağ köylerini terk edip ova köylerinde çalışıyorlardı. Genç adamın hayalinde ilçede yaşamak vardı. Karısının okumuş olmasını istemiyordu. Kuran okusun yeter diyordu. kızı olursa okutmayacak oğlu olursa okuduğu sürece varını yoğunu ona harcayacaktı. Dede baba yadigarı toprakların gözünde hiçbir değeri yoktu. Kiraçtı, yağmurla çıkan mantarlar dışında pazarda satacak keçi peyniri yumurta dışında hiçbirşeyleri yoktu. Minübüslerle yazın çocuklar biryerlerdeki kuran kurslarına taşınıyordu. Dağlarda hiçbir radyo duyulmazken köktendinci bir kanalın yayını duyuluyordu. Bölgede bu konumda olan terkedilmiş, boşaltılmış köy sayısı 4 tû diğer dokuz köyde gençlerin çoğu ilçeye göç etmek üzereydi. çöplerini köylerinin deresine döküyorlardı. Uygarlık plastik torba, teneke kutudan ibaretti. Fazlıca köyünün eteklerinde taşları incelerken 14 yaşındaki bir çocuk bana taşları kırarak Allahın işine karıştığımı söylüyordu. Köyün ilkokulu yıkıntı gibiyken 3 katlı caminin önünde imamın son model arabası duruyordu. Ve sürekli O gök gözlü dedenin dedikleri kulaklarımda çınılıyordu. Evlat biz bu topraklara sahip çıkmazsak bir gün başkaları sahip çıkar diyordu. Benim dedem Girit'teki evini toprağını bırakmış anavatana zorla göçmüş, babam o zaman ufakmış çok ağlamış, babam bizler ağlamayalım diye Çanakkale'de şehit düştü, Biz de oğullarımız ağlamasın diye Kemal Paşa emrinde savaştık. Şimdi oğullar bu toprakları terk ediyor şu yok bu yok diye. Uğruna bir zamanlar canların feda olduğu bu topraklarda dağ köylerinde yaşayanlara devlet okul yol su götürmüyor ama eksiksiz din hizmetleri götürüyordu. Okuyamıyan çocuklara devlet yatılı okul yapmadığından bilmemne hocanın ova köyünün ağaçlar arasında gizli yatılı kursuna gönderiliyordu. Yedi yıl içinde O kurs özel bir süper lise olmuştu. Bir yandan Kızılkeçili köyünde yolda yürürken tanıştığım K.dağlarının mermerlerini granitlerini taşlarını tanıyan 60lık köy enstitülü aydın yüzlü öğretmen de bu toprakların insanıydı. Hasanoğlan'dan yetişmiş yurtsever, Kemalist bir karaktere sahip bu öğretmen Köy Enstitülerini kapattıranlardan söz etmişti. Aydınlananın düşmanlarıydı onlar. Gericiliğin ateşine ilk odunu onlar taşımıştı. İşte bu köyleri boşaltan, pırıl pırıl köy çocuklarına bilimsel araştırma yapanlara Allahın işine ne karışıyorsun demeyi öğreten felsefenin babası, 1940'lı yıllarda Köy Enstitülerini komünist yuvası olarak tanıtan Aydınlanma düşmanı bazı Nazi hayranlarıdır. Onlardan biri öne düşmüş kahkülleri, badem bıyıklarıyla Türklük ve Milliyetçilik uğruna , M.Kemal Atatürk'ün talimatıyla köy çocuklarını aydın yapmayı kafasına koyan Hasan Âli Yücel'e karşı gazete köşelerinde saldırı kampanyası açmış, mahkemelik olmuştur. O zaman daha ulus devlet ve Cumhuriyetin temeline dinamit taşıyanların bu adamın yolundan bugün hem yürüyüp hem de bizlere Kemalizm konusunda ders vermeleri olsa olsa İlhan Selçuk'un dediği gibi Ali Kemalistlerin yanında bir de Ali Veli-Veli Ali Kemalistlerin olduğunu göstermektedir.